

sisse. De Astaroth, et Edrai supra dictum est. **Vers. 32, 33.** — HI SINT QUIBUS HEREDITATEM DISTRIBUIT MOSES, etc. Pronomen demonstrationis, הַנֵּלֶךְ, anceps est. Nam incertum est, an ipsas possessiones, et terrena demonstret; an tribus eas, quibus regio ista est concessa. Verbum enim, הַנֵּלֶךְ, tam hominem ipsum instituere heredem, quam hereditatem ei assignare significat. De campis Moabiticis diximus superius, plantitem fuisse, à Jordanis et Arnonis ostiis, quibus isti fluvii in Asphaliten intrant, longè per Sehonis regnum porrectam, inter Jordanem ab occidente, et montes arabicos Alarim, Nebo, Phasga cæteros ab oriente,

CAPUT XIV.

1. Hoc est quod possederunt filii Israel in terrâ Chanaan, quam dederunt eis Eleazar sacerdos et Josue filius Nun et principes familiarum per tribus Israel,

2. Sorte omnia dividentes, sicut præceperat Dominus in manu Moysi, novem tribubus et dimidiâ tribui.

3. Duabus enim tribubus et dimidiâ dederat Moyses trans Jordanem possessionem; alique Levitis, qui nihil terræ acceperunt inter fratres suos;

4. Sed in eorum successerunt locum filii Joseph in duas divisi tribus, Manasse et Ephraim; nec acceperunt Levitæ aliam in terrâ partem nisi urbes ad habitandum, et suburbana earum ad alenda jumenta et pecora sua.

5. Sicut præceperat Dominus Moysi, ita fecerunt filii Israel, et diviserunt terram.

6. Accesserunt itaque filii Juda ad Josue in Galgala, locutusque est ad eum Caleb filius Jephone Cenezæus: Nôsti quid locutus sit Dominus ad Moysen hominem Dei de me et te in Cadesbarne.

7. Quadraginta annorum eram quando misit me Moyses famulus Domini de Cadesbarne ut considerarem terram, nuntiavique ei quod mihi verum videbatur.

8. Fratres autem mei qui ascenderant

quam plantitem olim Moabitæ occuparant, priusquam ab Amorrhæis pulsati trans Arnorem cessissent. Jordanis autem Jerichuntis dicitur, quia hi campi ad Jordanem positi ex adverso spectabant Jerichuntem trans flumen sitam, stadiis, ut minimùm, sexaginta, quod alibi est à nobis expositum. Ultimo versiculo, ipse Dominus Deus dicitur esse hereditas Levitarum, quo autem sensu, diximus nuper. Chaldeus id his ferè verbis explicat: Dona quæ dedit Levitis Dominus Deus Israelis, ea sunt ipsorum hereditas. Verbum הַנֵּלֶךְ, haud temerè usurpatum de aliis quam maximi momenti sanctionibus, quale pondus non est in verbo הַנֵּלֶךְ.

CHAPITRE XIV.

1. Voici ce que les enfans d'Israël ont possédé dans la terre de Chanaan, qu'Eleazar, grand-prêtre, Josué, fils de Nun, et les princes des familles de chaque tribu d'Israël

2. Distribuèrent aux neuf tribus et à la moitié de la tribu de Manassé, en faisant tout le partage au sort, comme le Seigneur l'avait ordonné par Moïse;

3. Car Moïse avait déjà donné à deux autres tribus et à une moitié de la tribu de Manassé des terres au-delà du Jourdain; sans compter les Lévités, qui ne reçurent point de terre comme tous leurs frères;

4. Mais les enfans de Joseph, Manassé et Ephraïm, divisés en deux tribus, succédèrent en leur place, remplissant le nombre des douze tribus qui devaient partager cette terre; et les Lévités n'eurent point d'autre part dans la terre de Chanaan que des villes pour y habiter, avec leurs faubourgs et les terres des environs pour nourrir leurs bêtes de charge et leurs troupeaux.

5. Les enfans d'Israël exécutèrent donc ce que le Seigneur avait ordonné à Moïse, et partagèrent entre eux la terre de Chanaan divisée en douze lots.

6. Comme on se disposait à faire ce partage, alors les enfans de Juda vinrent trouver Josué à Galgala, où tout le peuple était assemblé pour cela; et Caleb, fils de Jéphoné, Cénézéen, lui parla de cette sorte: Vous savez ce que le Seigneur dit de moi et de vous à Moïse, homme de Dieu, lorsque nous étions à Cades-Barné.

7. J'avais quarante ans, lorsque Moïse, serviteur du Seigneur, m'envoya de Cades-Barné pour reconnaître la terre; et je lui fis mon rapport tel que je le croyais véritable.

8. Mais mes frères qui y étaient allés avec

mecum, dissolverunt cor populi; et nihilominus ego secutus sum Dominum Deum meum.

9. Juravitque Moyses in die illo dicens: Terra quam calcavit pes tuus erit possessio tua et filiorum tuorum in æternum, quia secutus es Dominum Deum meum.

10. Concessit ergo Dominus vitam mihi, sicut pollicitus est, usque in præsentem diem. Quadraginta et quinque anni sunt ex quo locutus est Dominus verbum istud ad Moysen, quando ambulabat Israel per solitudinem; hodiè octoginta quinque annorum sum,

11. Sic valens ut eo valebam tempore quando ad explorandum missus sum: illius in me temporis fortitudo usque hodiè perseverat, tam ad bellandum quam ad gradiendum.

12. Da ergo mihi montem istum quem pollicitus est Dominus, te quoque audiente, in quo Enacim erit et urbes magnæ atque munitæ, si fortè sit Dominus mecum, et potero delere eos, sicut promisit mihi.

13. Benedixitque ei Josue, et tradidit ei Hebron in possessionem.

14. Atque ex eo fuit Hebron Caleb filio Jephone, Cenezæo, usque in præsentem diem, quia secutus est Dominum Deum Israel.

15. Nomen Hebron ante vocabatur Cariath-Arbe; Adam maximus ibi inter Enacim situs est. Et terra cessavit à præliis.

TRANSLATIO EX HEBRÆO.

1. Hæc verò sunt quæ pro hereditate acceperunt Israelitæ in terrâ Chanaan, quæ ipsi hereditatis loco dederunt Eleazar sacerdos, et Josua filius Nun, atque capita patrum tribuum filiorum Israel. — 2. Per sortem hereditatis ipsorum, sicut præceperat Dominus, per manum Moysi: novem tribubus, et dimidiâ tribui. — 3. Nam dederat Moyses hereditatem duarum tribuum et dimidiâ tribui, eis Jordanem. Levitis verò non dederat hereditatem inter illos. — 4. Filii autem Joseph fuerunt duæ tribus: Manasses et Ephraim. At Levitis non dederunt portionem in terreno, sed urbes duntaxat ad habitandum, et earum suburbana, pro ipsorum pecoribus, et bonis ipsorum. — 5. Sicut jusserat Dominus Moysi, sic fecerunt Israelitæ, et diviserunt terram. — 6. Accesserunt autem filii Judæ ad Josuam in Galgalis. Et ait ad ipsum Caleb filius Jephone Cenezæus: Tu nôsti verbum illud quod loquebatur Dominus ad Moysen virum Dei de rebus meis, et de rebus tuis, in

moi en firent un tout contraire, et jetèrent Fépouvante dans le cœur du peuple; je ne laissai pas néanmoins de suivre le Seigneur mon Dieu. en rendant témoignage à la vérité et en la soutenant avec fermeté.

9. En ce jour-là Moïse me jura et me dit: La terre où vous avez mis le pied sera votre héritage et l'héritage de vos enfans pour jamais, parce que vous avez suivi le Seigneur mon Dieu.

10. Le Seigneur m'a donc conservé la vie jusqu'à aujourd'hui, comme il le promit alors. Il y a quarante-cinq ans que le Seigneur dit cette parole à Moïse, lorsqu'Israël allait par le désert: j'ai maintenant quatre-vingt-cinq ans.

11. Et je suis aussi fort que j'étais au temps où je fus envoyé pour reconnaître le pays; la même vigueur que j'avais alors m'est demeurée jusqu'à aujourd'hui, soit pour combattre, soit pour marcher.

12. Donnez-moi donc cette montagne que le Seigneur m'a promise, comme vous l'avez entendu vous-même, sur laquelle il y a encore des géants et des villes grandes et fortes, afin que j'éprouve si le Seigneur sera avec moi, et si je pourrai les exterminer, ainsi qu'il me l'a promis.

13. Josué bénit donc Caleb, en lui souhaitant un heureux succès, et il lui donna Hebron pour son héritage.

14. Depuis ce temps-là Hebron a été à Caleb, fils de Jéphoné, Cénézéen, jusqu'à aujourd'hui parce qu'il suivit le Seigneur Dieu d'Israël, et qu'il lui demeura fidèle.

15. Hebron s'appelait auparavant Cariath-Arbe, du nom d'un grand homme qui avait été en ce lieu-là célèbre parmi les géants mêmes, et qui y était enterré. Toutes les guerres cessèrent pour lors dans la terre de Chanaan, les Israelites étant occupés à la partager.

Cades-barne. — 7. Filius quadraginta annorum eram, cum mitteret Moses servus Domini me e Cades-barne spectatum terram, et refereram rem ad illum, ut erat apud animum meum. — 8. Fratres verò mei, qui ascenderant mecum, liquefaciebant cor populi. At ego complebam post Dominum Deum meum. — 9. Jurabatque Moses illo die, dicens: Protecò terra, quam calcavit pes tuus, tibi cedet in hereditatem, et filiis tuis, in perpetuum, eò quòd compleveris post Calveium Deum meum. — 10. Jam verò, en conservavi me in vitâ Dominus, sicut fuerat locutus: nunc quadraginta quinque anni sunt, ex quo locutus est Dominus illud verbum ad Mosen, cùm versaretur Israel in deserto. Jam verò en ego sum hodie filius octoginta quinque annorum. — 11. Adhuc sum hodie fortis, sicut quo die mittebat me Moses; quales tunc vires meæ, tales nunc vires meæ, ad bellum, et ad exendum, et ad ingrediendum. — 12. Jam igitur dato mihi montem istum, de quo loquebatur Dominus illo die. Nam tu audisti illo die. Erant enim illic Ænacin, et urbes magnæ munitæ. Si fortè Dominus sit mecum, et ejiciam illos, sicut locutus est Dominus. — 15. Et benedixit illi Josua, deditque Hebronem ipsi Caleb, filio Jephone pro hereditate. — 14. Idcirò cessit Hebron ipsi Caleb filio Jephone Cenezæo pro hereditate, usque ad hunc diem, eò quòd complevisset post Dominum Deum Israelis. — 15. Nomen autem Hebronis olim fuerat Cariath-arbe. Is fuerat homo inter Ænacios maximus. Terra verò quiescebat à bello.

COMMENTARIUM.

VERS. 1 ET SEQ. — HÆC VERÒ SUNT QUÆ HEREDITATIS LOCO ACCEPERUNT ISRAELITÆ, etc. Post expositam assignationem hereditatis, cis Jordanem, quæ duabus tribubus et dimidiæ est distributa à Mose, et ostensas cujusque tribus proprias possessiones, venit jam ultra Jordanem, in sacriorem Chananeam, et patefactum iter, quid hic quoque cuique tribuum reliquarum obtigerit sorte. Nam cùm in hæc neque magnâ regione, neque solo ubique similiter læto commodoque, tribus multæ separatiim essent collocandæ, opus sortitione erat, ut suas cuique sedes Deus ipse, tanquam digito metatus esse videretur, ne diversa terreni conditio rixarum et odii inter fratres causa esset, dum alii sylvas, montes, litus arenosum, tanquam relegati haberent, alii amenis uberibusque locis fruenterent. Ad hoc allorum hereditas vacua, aliorum in potestate fortissimorum hostium adhuc posita esset. Sed quando sortitio, etsi divinæ voluntatis indicium certum esse videretur, tamen ab hominibus administrari regique debuit, ut horum fidem ceteroqui suspiciosam, faceret omnibus perspicuam, designâret olim Deus ipse certos viros nominati, qui isti præessent numeri, Eleazarum pontificem max., Josuam imperatorem, ac deinceps è singulis decem tribubus viros singulos, atque ii sunt, qui nunc, *capita patrum tribuum filiarum Israel*, dicuntur, quos, cùm per tot bella, perque tam varios casus, et rerum discrimina incolumes omnes ille conservârit, cui non persuasissimum sit, divino consilio, non etiam hominum vel favore, vel gratiâ, rem istam agi, et tanquam mensuris Dei radio hereditates singulas describi? Verum enim verò existimant quidam, longè majus

difficiliusque munus istos duodecim viros divisionis faciendæ habuisse, quam ut sortem modò procurantem judicarentque sortitionem, quando ipsi dedisse hereditatem Israelitis memorantur. Sortem enim, tanquam Dei nutum, significasse quidem, quâ regione quæque tribus esset collocandæ, sed istorum deinde divisorum fuisse operis, regionem quamque, pro tribuum numero ejus tribus, cui quæque sorte obveniat, finibus aut ampliioribus, aut angustiioribus, circumscribere. Id enim esse illud, quod in Numeris edixit, jubente Deo, Moses Nam, 35, 54: *Ei qui magno numero fuerit, ampliorem dabit hereditatem; ei verò qui exiguo, minorem*. Sed ista res obscura per se et incerta tractabitur à nobis capite 18, ad versiculum 4, explicatiùs. Quare id modò nunc dicemus, parùm firmum esse argumentum hoc, ipsos duodecim viros cuique tribui vel auxisse, vel diminuisse hereditatem, quam divina sors designâret, quia dicuntur ipsi dedisse Israelitis hereditatem, Nam et sacerdotes pastores dicimus, cùm cœlestibus sacramentis piorum hominum pascunt animos, quia Dei sunt administri atque interpretes, quales fuisse etiam illos divinæ sortitionis, nemo, opinor, negaverit. Porrò cur tantâ religione, tantæ cautione opus esset in istâ distributione faciendâ, præut fuerat in illâ cis Jordanem, ego hanc afferri causam justissimam posse arbitror, quia, cùm Christus, qui universæ sacræ historię fundamentum est, et scopus, ex his tribubus trans Jordanem collocatis, olim esset nasciturus, necessarium prorsus fuerit, eas quàm distinctissimas, in suis quamque sedibus usque eò manere, dum ille in lucem tandem felicissimo partu editus, sacrorum vatum præ-

diciones comprobasset. Nam si, confosis tribubus, in dubium incertumque revocari potuisset divæ Virginis, quæ illum peperit, prospia, Deus bone, quantâ cum mercede Satanas omnibus seculis mortalium omnium fidem sollicitasset! Etrèro ad illam etiam alteram designationem opus fuisse approbatione istorum duodecim virorum, ut rata planè esset, explicatum à nobis supra est. Ceterùm ipsam sortitionem, non esse fortunæ, temeritatisque ludum, si justâ cum religione fiat, sed certissimum divini consilii indicium, ostendimus capite septimo, et res ipsa in hæc, quæ modò agetur, partitione, declarabit luculentissimè. Quales enim regiones plerisque tribubus olim obventuras vaticinatus fuerat in extremo vitæ actu Jacob, ante annos propè ducentos quinquaginta, et nuper etiam Moses, cùm è vitâ exiturus, tale cuque terrenum sors quoque objiciet. Judæ enim obtinget terra vitibus et pascuis abundans; Zabuloni et Issachari portuosus litus maris; Aseri ferax frumenti, olei, metallorum regio; Benjaminò vicina templo habitatio, ut veluti inter Dei humeros sedere videri possit; Ephraimò et Manassi solum modis omnibus, ut sic dicam, benedictissimum; denique Nephthalimò cœtusque tractus ab occidente ad austrum versus procurrens; postremò Levi exhæres erit; Simeon quasi in alienâ hereditate apud Judam collocabitur. Cùm ergo illos Jacobi Mosisque predicationes tam certo casu sors ipsa comprobaverit, protecò ipsâ impudentiâ fuerit impudentior, si quis vel cœlestem afflatum in Jacobo Moseque, vel Dei judicium in sortibus, vel denique divinam providentiam utrobique nolit agnoscere, aut ipsâ stupiditate stupidior si non animadvertat.

Sed dicat aliquis: Quid opus fuit sortitione, si ex Jacobi Mosisque predicationibus, tanquam testamenti cuspisiam tabulis, cernere suam quoque tribus hereditatem satis certè potuit? — Atqui fuere quidem illorum patrum oraculis omnino sic designata unicuique tribui sua loca, ut ex eventu, earum predicationum sortiumque inter ipsas consensionem mirificam quisvis posset agnoscere, verùm obscuriùs, quam ut iis tolli, aut sedari controversiæ omnes inter homines avaros pertinacesque potuissent, præsertim cùm multorum verborum explanatio ex rebus post multa secula venturis penderet. Qui enim intelligi potuit, quid esset, Benjaminum inter Dei humeros habitaturum, antequàm delectus exornificando templo locus fuisset?

Nulla ergo melior ratio miri potuit, eua Israelitis vel veritas promissionum Dei, quas à majoribus suis, tanquam per manus traditas, acceperant, persuaderetur firmis, vel ejusdem providentiæ et paternum erga suam gentem studium apparerent, atque exstarent manifestiùs, quam ut per sortes, nullo modo suspectas, sed undequaque divinas, apertè intelligerent, Deum ne vinum quidem, aut frumentum vel oleum, lac, metallum, aut si quid minoris est, olim uni tribui præ aliâ pollicitum esse, quod non planè præstitisset. Si enim in illis promissis nihil fœellit, quis putet in aliis quæ ad universum eorum spectant, et in quibus omnium salus posita est, non servaturam fidem? Nam nisi illa patres sanctissimi prædixissent, fortuna casusque in sortitione lusisse existimari potuissent. Rursùs si predicationes illas non sors, sed duodecim virorum consilium comprobasset, nihil puduisset calumniatores impios dicere, quæ Moses pro sui animi affectione, quâ tunc erga quamque tribum erat, pro oraculis morientis Jacobi factivisset, et suis ultimis effatis approbavisset, ea nunc istos de compacto suis iudiciis rata facere, quod divinitatis existimationem cum Mosi, tibi sibi apud populum parerent. Sed de sorte nunc hæc, pluram enim dicta sunt capite septimo.

Porrò cur Josephi filii, Manasses et Ephraim, duas constituerent tribus, nepotes cùm essent Jacobi, non autem filii, causa afferri nulla, opinor, alia certa potest, quam Dei æternum consilium, cujus instinctu Jacobus moriturus duos istos in filiorum, hoc est, ut vocamus, patriarcharum locum adoptavit, solenni ritu, et conceptis verbis. Illud tamen absque dubitatione dici potest, quod sacris verbis est in Paralipomenis proditum, ætatis prærogativam, quam Ruben per scelus violati tori paterni merito amiserat, eam Josephi liberis donatam fuisse, quantum quidem ad duplicem hereditatis portionem attineret. Nam jus illud alterum, quo natu primi longissimè fratres suos præcelebant, et omnino tanquam principes familiæ erant, ad Judam fuerat delatum, nimirum, quia ex hujus posteritate olim Christus esset oriturus. Non igitur rectè à Latino dictum est, filios Josephi in Levitarum successisse locum. Neque enim Levitæ desierunt esse una tribus, neque Josephi Levitarum, sed Rubenis alterâ unciâ, cùm ei ut natu maximo deberentur due, sunt donati. Nomi nןןן, pro quo dixi, *bona*, subjiciuntur omnia quæ nobis comparavimus atque acquisivimus; planè quæ

Græci *κτίματα* dicunt. Sed בקנה, etsi ab eadem ductum est positione, tamen plerumque pro pecoribus usurpatur. Quippe priscis hominibus, ab omni questu improbo alienis, divitiæ pecudes erant. Unde et Latinis mansit pecuniæ nomen. Chaldaeus tamen hoc loco, בקנה, armentitium pecus, כבך verò minorum animalium greges est interpretatus. At Septuag. pro utroque reddiderunt *κτίμα*, ut certè habent emendati libri. Hoc autem verbum commune esse et majoribus et minoribus pecudibus apud Græcos scripsit Demetrius Triclinius Sophoclis explanator. Porrò in Numeris, ubi lex ista instituitur, בקנה, scriptum est ברבכה, quod omne genus animalia bruta significat. Et pro כבך, est רכש, id autem quasvis facultates, et bona parta complectitur. Neque enim in diem Levitas sic vixisse opinandum est, ut cum peora alerent, non etiam casulis, in quibus butyro caseisque paradis, atque asservandis opera daretur, ops habuerint. Nam quod doctores hebr. tanquam oscitantes, effutunt, nefas fuisse, in illis Levitarum suburbanis, aut plantare arborem, aut ultum ædificium exadificare, quis eis hoc credat, nullam causam afferentibus, nisi fortassis Judeus aliquis? Vocantur autem suburbana, ברכש, ab ejiendo, amovendoque, quia pertinent quidem ea loca ad habitacionum commoditates, sed tamen ab ipsis habitacionibus tanquam seposita et semota sunt. Eorum spatia sunt in Numeris, 35, 4, definita certis cubitis. Est enim illic scriptum in hanc sententiam: *Et suburbana earum urbium quas dabitur Levitis, sunt à muro urbis extroversum, mille cubitorum, quoquo versis. Metimini autem extra urbem eam partem que ad orientem est, bis mille cubitis, et eam que ad meridiem, bis mille cubitis, tum que est ad occidentem totidem cubitis; denique eam eam que ad septentrionem, totidem ipsaque urbs erit in meditullio; talia habebunt urbes Levitarum pomeria. Ista autem ego certè, sic accipio, ut putem, circùm urbis muros ducendam esse lineam, à cujus quovis puncto ad proximam murorum partem mille cubitorum sit intervallum; ejusmodi autem lineam sic optimè posse per ambitum urbis describi, si primum rectè versùs orientem à muro spatium mille cubitorum notaveris, ac deinde ab eà notà aliud mille cubitorum in obliquum versùs septentrionem, aliud totidem versùs meridiem descriperis. Similiterque feceris versùs austrum, versùs occidentem, versùs septentrionem denique. Sic enim, si non prorsus*

circulum effeceris, qui suburbana undequaque complectatur, at certè satis clarè ostenderis, quà ubique ducenda sit illa linea, ut illorum circumscripção absolvatur. Sed ut rem exemplo patefaciam, demus rotunda esse urbis moenia, atque ab illis ad quatuor coeli regiones, quatuor protendantur lineæ rectæ, quarum quælibet mille cubitos longa sit, noteturque ejus que ad orientem ducitur extremum punctum littera A; ejus verò que ad meridiem B, ad occidentem C, denique ad aquilonem D; deinde ab A, obliquè versùs meridiem notetur intervallum mille cubitorum litterà E, sed ita, ut E absit à muro urbis, quà parte proximè, cubitis item mille; rursus ab A, alterum intervallum mille cubitorum versùs septentrionem obliquè notetur litterà F, eadem prorsus ratione, quà E versùs austrum; erit intercedo inter E et F bis mille cubitorum. Jam verò si idem fiat, simili symetrià utrinque, à B, item à C, et à D, videbis, si non prorsus circulum effectum, at delineatum esse, quo pomeria comprehensa, quoquò versùs ab urbis muris pateant cubitos mille.

Alii aliter suburbana ista demetiuntur. Nemi-
mannus enim ea quadro definit versùs quasque coeli plagas ejus quadrilatera quingentis cubitis singula sint dimensa. Sic enim continet quodque quadrum bis mille cubitos. Sed Judæorum pars major opinatur, bis mille cubitis suburbana esse, à quâvis muri parte extrorsum, terminanda. Mille autem cubitos eos, qui moenibus proximi sunt, propriè, ברכש, vocari, quia præter hortorum commoditates, ipsis etiam sordibus egerendis servant. Quod verò alteris mille cubitis continetur terrenum, id pecudibus pascendis esse deputatum. Atque in hac sententiâ sequi doctores hebraeos videtur qui, ubi de hominum congressibus, quatenus iis fas sit uti diebus festis, disceptant, hunc ipsam locum bene multis verbis parùm explant. Sed ista sententia, mihi quidem cognitionem habere faciliorem videtur, quàm sacris verbis congruentior est. Diximus supra, Levitis non esse assignatam unam aliquam regionem, ut ubique adessent qui legem Dei docerent populum, atque explanarent, et tanquam vivendi præceptores essent. Nunc verò etiam illud quæri posse videtur, cur certè ipsi urbes sint assignatæ, neque permissum ut passim habitarent, ubi collibitum esset? Verùm expeditissima responsio est. Sic enim vite commoditates secuti, facilè se omnes in amoenissimas regiones contulissent. Ad hoc, nisi

seorsim habitassent, qui peculiariter cultui divino dicati erant, verendum fuisset, ne vulgi vitis assuescerent: eorum enim facillimè moribus informamur, quorum assiduo utimur contubernio atque convictu. Jam verò multi uno juncti collegio, ad eas virtutes magis incitabantur tumâ cohortatione, doctrinâ, exemplo, æmulatione, quæ ipsorum ordinem imprimis decebant. Erantque illiusmodi civitates, quasi *πρωταία καὶ ἑποικιστικαὶ* pietatis, in quibus Dei colendi, et sacrorum rituum doctrina optimè conservaretur, ac unde civitates vicinæ celestis disciplinæ semina, sanctionisque vitæ exempla petere possent. Sed ista nunc hæcenus. Nam hic locus libri Numerorum proprius est.

VERS. 6.—ACCESSERUNT AUTEM FILII JUDÆ AD JOSUAM IN GALGALIS, etc. Rursus abruptum proposita divisionis narratio, idque rerum gestarum serie, ut ego certè opinor, postulante. Est enim credibile, Judæos, cum suo tribuni Calebo tum primum interpellasse Josuam de Hebrone, cum cum aggrederentur sortitionem velle animadvertent, quippe verentes, ne locus qui Calebo extra sortem debebatur, is si cum cæteris locis in hydrum conjectus esset, alteri cuiquam obveniret.

Illud, in Galgalis, dictum est, propter alteram partitionem, quæ post, apud Siluntem perageretur. Sed cur Caleb Cenezæus cognominatus sit (quanquam in Hebræo anceps est oratio, ad Calebunne, an ad Jephone id pertineat), multæ et discrepantes sunt Judæorum opiniones, neque ullæ, ut mihi certè videntur, satis firmis probatæ argumentis. Doctores hebræi autumant, partim à vitrico, alii à fratre, qui fuerit Othonielis pater, sic esse appellatum. Illic enim Cenez dici videtur proximo capite. At Kimhi mavult existimare, Cenez tum Calebi, tum Othonielis fuisse vel avum, vel proavum. Atque hanc ego sententiam ad verisimilitudinem esse propensiorum censeo. Is verò qui questiones in Paralipomena scripsit, minimè ineptè sanè, putat Cenezum à loco quopiam esse cognominatum. Sed mittamus rem obscuram et incertam, illudque videamus, qui possit Calebus Jephonæ filius dici, cum in Paralipomenis Esrone natus memoratur. Certum est, Esronem inter eos fuisse, qui cum Jacobo in Ægyptum descenderant, annis circiter ducentis et sedecim antequam Caleb quadragenarius mitteretur à Mose speculatum Chananaeam. Estque etiam illud testatum saceris litteris, Calebum inter eos Esronis filios

recenseri debere, quos ille ex priore conjuge procreavit, non autem ex Machiris filia, quam demùm sexagenarius duxit uxorem. Planè ergo ex his confectum est, Calebum Esronis quidem filium dici, at certè nepotem ex priore uxore esse. Alioqui enim plus quàm ter quadraginta annorum fuisset, cum è Cadesbarne mitteretur speculator. Neque verò insolens est, ut nepotes inter filios annumerentur, præsertim si sunt rerum gestarum gloria clari. Rectè ergo filius Jephonæ dicitur, cum Esronem, non patrem, sed avum, aut fortassis proavum, vel avum habuerit.

Quare insulsum est eorum commentum, qui ab historice ignorance profectum, quum sit, Esroni etiam Jephonæ fuisse nomen. Ineptius etiam doctores hebræi, qui ubi tractant de hostiis in sacrificio non permittendis, dicunt, Calebum Jephonæ filium esse appellatum, non quia parente aliquo, cui id nominis fuerit, natus esset, sed quia fuit ipse circumspectus, cum ad sceleratæ speculationum conspirationis societatem se nollet adungere. Nota est enim verbi *כבש* significatio. Sed illud eorum rudent non ineptum modò, verùm plus quam perile est, quod è *τὸ σκελετικόν*, capite octavo, effutunt, fuisse homines, qui anno ætatis octavo liberos procrearent. Sed profectò nihil erat, cur se Rabbini isti stupidi atque amentes in has conjicerent angustias.

Porrò illud verbum, quod locutum esse Deum ad Mosen de se, atque de Josuâ ait Caleb, quale fuerit, id verò obscurum atque incertum est, quando montem Hebronis eo promissum sibi esse dicit, cum inquit: *Dato mihi montem istum, de quo loquebatur Dominus illo die*. Sunt ergo, qui existimant, promissa illa, quæ Calebo Moses, tanquam Dei interpres, tum promiserat, cum ille fortissimè causam hujus, adversus sociorum calumnias defendisset, non esse sacris litteris prodita memoria, quippe quæ seorsim, unocque Josuâ conscio, fuerint dicta. Quæ opinio haud facilè profectò in controversiam adduci queat. Certum est enim, non omnia, quæ acta sunt, etiam sacris litteris esse consignata. Nos tamen aliâ ratione illud investigare conabimur. Dei verba que ad istam rem spectantia ille de Calebo fecisse memoratur, hujusmodi ferè in Numeris et Deuteronomio scripta leguntur: *Servum autem meum Calebum, quia alio fuit animo, et persistit mihi adherere, introducam in terram, a qua accessit, habebique eam illius semen hæreditatem*. Ista verba, inquitur Judæi, acuti scilicet

Scripturae explanatores, de Hebronis monte sunt planè accipienda, quia ad eum solus Caleb accessit, cum ceteri non auderent unà ire, propter gigantes. Scriptum est enim: *Ascenderunt pro austrum, et venit Hebronem, non autem, venerunt Hebronem.* Ita nihil illos pudet, fortissimum et divinum virum Josuam, unà cum aliis damnare timiditatis et ignaviae. Quasi verò insolens res sit in sacris verbis enallage numerorum. Sed omissis Judaeorum puerilibus argutis, certum est, de singulari quopiam loco, praecise, verba illa Dei intelligi debuisse. Non enim universam Chanaanem habere potuit Calebi semen. Jam verò sacris verbis testatum est, ceteros speculatores, ob eos potissimum gigantes, quos in Hebronis monte viderant, turbas illas in populo dedisse; Calebum autem contra, nihil illos esse metuentis, clamasse. Unde probabile mihi quidem certè videtur, hunc ut vanum esse aliorum metum lucentius ostenderet, in turbida illa altercatione, peculiariter sibi, pro sua haereditatis portione, eum locum deponscisse, quem ignavi homines et improbi, praeter ceteris locis inexpugnabilem esse clamabant. Mosen ergo, virum divinum, cum etiam praesciret, illam regionem, in qua Hebron exstabat, obventuram tribui Judaicae, cuius erat tribulus Caleb, illa Dei verba tum de Hebronè interpretatum esse. Nam, ut nullum sibi Caleb certum locum deponscerit, profectò non aliter videntur illa Dei promissa fuisse accipienda, quam ut existimaretur, per antithesim dicere, in eo se loco Calebum, ejusque posteros collocaturum, quem locum ceteri prorsus obtineri non posse persuasissent populo. Ad hoc, nisi illud, *terram ad quam accessit*, praecise dictum à Deo fuisset, quid erat cur unum Calebum nominaret, et non simul Josuam, similiter atque utrumque nominat, cum universè de terrà, paulò post, verba facit hujusmodi: *Non pervenisti ad terram, in qua, ut vos collocarem, levaveram manum meam, praeter Calebum filium Jephone, et Josuam filium Nun?* At enim cur non etiam Josue peculiarem promitteret Deus fidei et constantiae mercedem si quaeras, in promptu est quòd respondendum, promississe, et quidem amplissimum. Hoc enim testè significatum esse illis Calebi verbis, ego certè opinor, cum ait: *De rebus meis, et de rebus tuis.* Quis enim non putet, denudò hic Josuae promissum esse imperium, sicut Calebo Hebronem? Nam perveniendi in Chanaanem spes, in veteribus promissis fuit,

et utrique cum ceteris omnibus communis, qui eam ultrò non abjiciebant. Neque verò erat quòd spes ea privatum istis jam daretur denudò, quam satis firmè, et tanquam in manibus retinebant. Sed ista haec est. Ceterum quòd Calebus Jehovam, hoc est, Dominum Deum nominat, quòdque Mosen, virum Dei, hoc est divinum et Deo familiarem dicit, ea mirificè ad causam quam agit, accommodata sunt. Neque enim potest is, cui Deus promisit, frustra esse neque interpres atque internuntius Dei vanus existimari. Argumenta igitur sunt ab auctoritate ducta tum Dei, tum Mosis. Chaldaeus pro, *viro Dei*, dixit, *Prophetam Dei*. De Cadesbarne et diximus alibi, et erit dicendum saepius.

VERS. 7. — *FILII QUADRAGINTA ANNORUM ERAM, CUM MITTERET MOSES, etc.* Calebis annos quadraginta quinque praeterisse ait, ex quo speculatore egit. Unde efficitur, annos jam exactos esse circiter septem post Mosis excessum. Nam amandati fuerant exploratores circiter post sesquiannum ab relicta Aegypto. Deinde populus rebellii sui poenas dedit per desertum annis circiter 58. Nam obiit Moses anno quadragesimo postquam excessisset Aegypto. Erat enim octogenarius, cum popularium suorum causam ageret apud Pharaonem; centum autem et viginti annorum cum exiret è vità. Jam verò si ad annos 58 addas septem, confeceris summam 45. Cur verò Josephus quinque modò annorum faciat intervallum à transmissio Jordane, ad terrae partitionem usque, alibi est à nobis explicatum.

Porro illud: *Referebam ad illum rem, ut erat apud animum meum, septuag.* Interpretes reddiderunt numero plurimum, quasi reliqui exploratores sui animi sensum, improbum videlicet, effutiverint coram Mose, eoque populum terroperint. Sed id etsi ita est, tamen illud hebraicis verbis planè dicitur, quòd ego expressi. Est enim contentio fidei Calebi, cum reliquorum perfidia. Cum autem dicit, se ex animi sui sententià retulisse rem ad Mosen, citra omnem arrogantiam mirificè commendat eam quam in Deo repositam habuerat fiduciam. Est enim ac si dicat, nullus se gratiam hominis aucupatum fuisse suis verbis, neque cuiusquam furorem expavisse, sed quòd planè sentiret, id se fuisse prolocutum. Sensit ergo Deum sua promissa omninò esse perfecturum, et quidem facillimè, cum diceret Num. 14, 9: *Vos nolite timere populum illius terrae; sunt enim cibus noster: amiserunt praesidium suum, et Dominus*

apud nos est. Utinam verò Calebum imitari aliquando in animum inducant, qui magnà cum dignitate in principum aulis versantur, quique republicae praefecti sunt, aut eam tractant, atque suis ambitionibus, levitatibusque Dei causam, hoc est, ipsam veritatem, anteponant, neque per tot simulationes dissimulationesque, ne dicam turpissima mendacia, tum apud imprudentes principes gratiam, tum in vulgus imperitum commendationem tam fedè atque sceleratè venentur. At enim detestanda est veterum Judaeorum improbitas, quorum recentior quoque synagoga, tanquam dictata reddidit, probatque commenta, qui de se conjicientes aliorum hominum mentes, dicunt, Calebum retulisse rem, ut fuerat apud ejus animum, non autem, ut fuerat paulò ante in ore, cum per iter, verbis quidem, tum ipse, tum Josua ad collegarum suorum conspirationem se adjunxissent, sed animo tamen rectam sententiam retinissent. Quod profectò tantorum virorum sanctà fortitudine est longè indignissimum.

VERS. 8. — *FRATRES VERÒ MEI QUI ERANT MECUM, LIQUEFACERANT COR POPULI, etc.* In liquefieri verbo metaphora est, quae animi firmitudinem dissolvi significat, sicut cera ad ignem liquescit. Chaldaeus, *frangere* dixit, in quo verbo item translatio est. Ipsum autem verbum hebraicum *וַיִּתְּרֶם*, more chaldaico scriptum est, ut auctor est R. Judas Davidis filius cognominatus *רַבִּי*, primus apud Judaeos grammaticus, aut, ut censet R. Moses Kimhi, positum est vau loco he in fine. Sed si huic assentimur, dicendum est, singularem numerum pro plurali esse scriptum. Completere post Deum, est, non solum privatum piè sanctèque vivere, sed Dei etiam gloriam, et proximi salutem, quibus fieri potest modis, ad ultimum usque vitae actum procurare, et omninò munere eo, cui quemque Deus praefecit, attentè, gnæviter, constanter defungi. Neque enim ulius cursus, quantumvis alacriter coeptus, magnam laudem meretur, si per ignaviam, aut levitatem citra melam sistatur. Est autem oratio imminuta, quam Septuaginta rectè supplent, addito verbo infinito, *ἐπιμαρτυρήσαντες*, hoc est, *sequi*. Dixerunt enim: *Ego verò pergebam sequi Dominum.* Sed quibus verbis, quantà animi constantià, quamque obnixè causam Dei adversus improbos socios defenderit Caleb, si quis requirit, is ca relegat, quae in Numeris cap. 13 et 14 perscripta sunt.

Sed fortassè videatur alieni, istà commemo-

ratione officii et pietatis propriae, laudem sibi assumere Calebis arroganter nimium. Verùm id non est ita. Oportet enim existimare, longè alià mente sanctos homines, alià improbos de suis virtutibus vel apud Deum, vel apud homines loqui. Illi enim vanè gloriae avidi, se ipsi praedicatione offerre student; illi ab omnium suarum inani ostentatione alieni, si quas fortè suas virtutes commemorant, id prorsus simplici animo faciunt, et minimè malitiosè, ut vel seipso à recordatione amittent, confirmatque, quò superioris vitae suae rectè facta continuò aliis atque aliis melioribus tutatum ornamentumque pergant, vel ut audientium animos ad memoriam Dei erga se benignitatis revocent, cuius gratià adjuvati talia ipsi patravissent, et simul quàm amulatione ad rectè vivendum incitent; vel denique, quia humanà quòdam simplicitate existimant, se, positi Deo, tanquam ante oculos, suà ipsorum pietate, posse illum inducere facilius, ut in his quae modò ab ipso piè flagitant, annuat. Quod Ezechiae evenisse, sacris litteris est consignatum, et saepius etiam ipsi Davidi. Ut postremò, quia ex publica, aut privata rei usu esse intelligent, ut ingenià rationem vite suae reddant. Itaque hunc nostro accidit Calebo, qui se unum in pietatis officio constantem mansisse ideò commemorat, ut intelligat Israelitae, cur extra sortem portio ipsi hereditatis sit à Deo Moscaque promissa. Fuisse enim illud promissum tanquam mercedem illiusmodi constantis pietatis, satis indicat, quando continuò addit:

VERS. 9. — *JEREBATQUE MOSES ILLO DIE DICENS: PROFECTO TERRA QUAE, etc. Q. d.* Illo meo pietatis officio permotus est, ut talia juratus promitteret. Sed sunt ista ad vers. 6 à nobis tractata. Quare id modò explicabimus, cur jurasse Mosen dicat, et qualis sit illa jurisjurandi formula, quae verbis *נִסְּחָן*, hoc est, *si non*, continetur. Certum est, Mosen Dei interpretem verissimum et fuisse, et ab omnibus existimatum esse, quippe in quo Dei Spiritus loquebatur. Nullo igitur discrimine verba Dei saepè Mosi et vicissim Mosis Deo attribuerunt, in sacra historia. Itaque Caleb, ut promissum nunc Mosen nunc Deum de isto monte loquentem inducìt, sic et Mosen jurasse dicit, quia Deus illa sua verba, quae de praesente re faciebat in Numeris, iurejurando sanciverat, cum diceret cap. 14, v. 20: *Vino ego, et implebitur gloria Domini universa terra; profectò omnes viri qui viderunt gloriam meam, et signa mea, quae feci in Aegypto, et in deserto, atque tentaverunt me*

jam decies, neque obedientes fuerunt voci mee, non sunt visuri terram, quam iuraveram patribus ipsis; et quicumque me aversant, non videbunt illam. Seruum autem meum Caleb, quia fuit in eo animus alius, et complevit post me, inducam in terram, ad quam accessit; et semen ipsius possidebit eam pro hereditate. Pendent enim omnia ista continuo orationis filo, ab illo Dei iurejurando quod per vitam suam, rerum omnium quae usquam sunt, effectricem, et conservatricem, iuraverat multo sanctissimum. Caeterum ipsam iurandi formulam Calebus, ut est in sacris litteris usitatissimum, profert curtam, istis duobus verbis, כָּל־עַם־יִשְׂרָאֵל. quae si latine dicantur, erunt: *Si non, aut, nisi.* Nimirum religionis causâ sic loquuntur viri sanctissimi per ἀποστόλων, sive præcisionem, ne sacrosanctum Dei nomen temerè usurpent, aut potius, quae à Dei summâ atque immensâ probitate et naturâ sunt aliena, ea ne verbis dicant. Nam cum Deum sic loquentem facimus: *Vivo ego, si non hoc, aut illud fiat, etc.*, aut etiam omisso vivendi verbo: *Si non hæc, aut illa faciam*, perinde est ac si dicat Deus: *Ne vivam, aut, ne sim verax, nisi illa præstentur.* Nefas autem est, tale quid de Deo concipere animo, multo etiam magis effari verbis, atque ideò ellipticè et præcisè effertur illiusmodi orationes. Jurant autem etiam in sacrâ historiâ homines interdum hæc formulâ, ut dicant: *Sic faciat mihi Deus, et sic addat*, hoc est, sic magis magisque facere pergat, ubi solâ similitudinis particulâ dira verba tegunt. Id enim si explicetur, hæc habent sententiam: *Me malè perdat Deus, et porrò perditum eat, si hoc, aut illud fecero, aut non fecero.* Quod dicere cum religio sit (nemo enim verbis, nedum animo sibi malè precari debet), præcidentur malè ominata illa verba. Volebam autem hoc loco semel ista exponere, quia imminutum illud loquendi genus sæpè obscurissimum est, præsertim si quis hebraicè legat. Nam interpretes non inepti solent explicatius reddere. De, לַיְהוָה, hoc est, perpetuo tempore, sine seculo, diximus alibi, satis, opinor, multa.

VERS. 10, etc. — *JAM VERÒ EN CONSERVAVIT ME DOMINUS IN VITA, etc.* Postquam argumento gravissimo et firmissimo usus est Calebus, ipsis Dei Mosisque promissis, quibus non parere, sine scelere non possent distributores, nititur etiam sententiarum quâdam congerie atque amplificatione occulto incremento altius atque altius insurgens. Conservavit, inquit, me Deus ad hæc superstitem, post illa promissa et qui-

dem per solidos quadraginta quinque annos, et quidem per desertum in quo equales mei plerique omnes conciderunt. Neque verò conservavi modò, verùm etiam homini octoginta quinque nato annos eas ipsas vires animi corporisque, adversus naturâ jus, integras manere voluit, quæ tum erant, cum illa mihi promissa daret. Cum ergo ista sint constantissimæ Dei voluntatis certissima signa, quæ aliqui solet hominum vitii mutari aliquando, non est quòd vos mihi denegatis, quæ ille benignissimè obtulit, atque etiamnum offert quodammodo.

Porrò illud: *Cum versaretur Israel in deserto, Chaldaeus reddidit: Qui versabatur cum Israele in deserto*, Mosen significans, ut certè est in meo codice Complutensi scriptum, et ut à Kimhi verba illius proferuntur. Ingredi et egredi, est in omni vitæ munere officio suo fungi. Non ergo plenè satis dixit Latinus, *ad gradiendum*; Septuaginta, *ad bellicos labores tolerandos* utrumque accommodârunt. Nam in Regum historiâ scriptum est Davidem feliciter egredi solere quòcumque mitteretur à Saule. Ideoque rei militari præfectum ab illo fuisse. Significat ergo his verbis Calebus, nihil se ab sua ætate alienum petere, quamvis arduum sibi deponat provinciam.

Jam verò illud: *Nam tu audisti illo die, si longiore intervallo interpungendum putamus, atque ab insequentibus distinguendum, planè idipsum erit, quod versu sexto dicebat: Tu nosti verbum illud, quod loquebatur Dominus ad Mosen, nimirum rursus Josue, ut iudicis, conscientiam testem citat, Hebronem esse locum, quem ei Deus olim promissit. Et ut in memoriam ille redire meliùs possit, continuo addit: Erant enim illic Enacini, et urbes magnæ munitæ, q. d.: Scis Deum ideò mihi eum locum, præ cæteris, pollicitum esse, quia improbi nostri collegæ cum gigantum, qui illum obtinebant, terribilem aspectum, urbesque munitissimas, quæ ille erant, multitudini tanquam ob oculos seditiosis suis verbis posuissent, hæc desperatione potiùdi promissâ terrâ affecerant. At enim nihil vetat cur minus continuatis verborum conjunctionibus, sic convertamus hunc locum: Nam tu audisti illo die, quòd illic essent Enacini, urbesque magnæ munitæ, quasi à rei, quam ambit, conditione, argumentum ducat Calebus, quippe quæ sit ejusmodi, ut etiam si impetret, nihil nisi quod cum summâ difficultate, periculis, laboribus conjunctum sit, accepisse vidèri*

possit. Atqui existimabis, absurdum esse, si Josuam audisse de Enacinis, deque munitis urbibus Hebronis dicat, quasi non unâ cum aliis speculatoribus ipse illâ accesserit. Verùm facile responderi potest, audire pro cognoscere, positum esse, aut Calebum ad duodecim viros divisionis faciende verba ista facere, quorum, præter Josuam, nemo Enacinos viderat. Nam aut non eduxerat illos secum in expeditionem imperator, cum loca illa armatus percurreret, aut abiderant se tum Enacini vel in suis antris, vel in Philistinorum urbibus, ut alibi exposuimus.

Porrò illud: *Si fortè Dominus sit mecum*, spem cum difficultate mixtam continet, et difficultas quidem doni æstimationem minuit; spes verò donandi voluntatem provocat.

Sed hic occurrit illud parùm consentaneam esse istam Calchi orationem maximæ illi fiduciæ quam præ se ferebat verbis, cum apud Mosen atque universam multitudine collegis suis resisteret; dubitant enim nunc de auxilio Dei loquitur. Atqui hoc non est ita. Ille enim nihil de se privatum, sed universè de populi Dei victoriâ dicebat; hic autem de se modestè sentit, miramè ignarus mortalium quemque sæpè, vel propeccissimam Dei erga se voluntatem et gratiam, avertere suis vitiiis. Est quidem Ecclesiæ universitati fiducia certissima in Deo per Christum, per cujus Spiritum clamat: *Abba pater*; at singulari videndum est, ne se efferant, neve insolentent, sed timeant, casto, ut vocat Augustinus, timore, re fortè rejectanei fiant. Chaldaeus hunc locum expressit his ferè verbis: *Si fortè Verbum Domini sit mihi auxilio*, illud nimirum verbum, quod inde à condito Adamo, per admirabilem suum amorem erga mortales, ipsorum suscepti patrocinium apud Deum Patrem. Sed hæc alibi explicata sunt pluribus.

VERS. 15, 14. — *ET BENERIXIT ILLI JOSUA, DEDITQUE HEBRONEM CALCHO, etc.* Verbum בָּרַךְ, quod theologi suo verbo, *benedicere*, interpretantur, est, boni quippiam in alium conferre, eoque illum ornare et amplificare. Itaque Deus benedicere homini dicitur, in quem paternam suam benignitatem reipsâ confert, palmæque facit, quæ ad illius comoda salutemque pertinent, ea sibi curæ esse omnia, Interdum tamen hoc ad futurum tempus spectat, propter promissorum Dei constantiam et veritatem. Nam cum promittit ille cupiam aliquid, isque eam promissionem fiducia amplectitur, benedictionem vocant. At cum Deo benedicitur,

quia nihil in hunc conferri à quoquam potest, quippe qui ipsam rerum universitatem solidam possidet, nihil aliud benedicere est, quam grato animo divinum numen et nomen prosequi, atque prædicatione efferre, quod græcè ἀπαγγέλλω dicitur, in sacris litteris. Sed enim est et verum benedicendi genus, quæ Dei gratia efficaciter in Ecclesiâ dispensatur, dum ritè invocato, per administrum hominem, super cæterum piorum, nomine Dei, tanquam æternæ salutis et omnis boni unico pignore, ipse Deus efficitur propitiis, atque ad misericordiam benignitatemque sanctè provocatur, recordatione suorum ipsius promissorum, et quòdammodò adigitur, si ita fas est loqui. Atque hoc benedicendi munus proprium esse suorum sacerdotum ipse, latè lege, voluit, et formulam ipsam conceptis verbis faciendam præscripsit, ipsamque verum benedictionis fontem commonstravit, cum in Numeris, cap. 6, v. 25, diceret: *Loquere ad Aaronem, et ad filios ipsius dicens: Sic benedicite filiis Israel, utentes his ad ipsas verbis: Benedicat tibi Dominus, et custodiat te; illustret te facie suâ, et miseretur tui. Adhæbeat vultum suum ad te, pacemque ad te afferat. Cum enim nomen meum ponent super Israelitas, ego ipsis benedicam.* Primum enim sacerdotis isti muneri prædicit (si enim ex unâ Aaronis familia creabantur), qui tanquam repræsentati et promi bona nobis ex ipsius divini penariâ cellâ queant proferre; deinde clavem, quâ hoc suæ gratiæ promptuarium reserent, ostendit, sum videlicet nomen sanctissimum, quod sacrâ preceatione nobis concilient, adjungantque. Sed hic opus est quoque, ut nosmet ipsos Israel præstemus, hoc est, Dei promissionibus, ut Israel, fidem adjungamus; denique fontem ipsum sacrum veluti recludit, cum addit: *Ego ipsis benedicam. Quippe omne bonum minus, et perfectum domum ex alto descendit à Patre hominum, ait Jacobus, cap. 1, v. 17.* Homines enim, quâ homines sunt, nullâ nos cælestis gratiæ particulâ imbure possunt; at quâ Dei sunt administris, et thesauri benignitatis Christi dispensatione ritè funguntur, possunt, propter ipsa Dei promissa, quæ ille gratiâ bonitate probitateque mortalium generi promissit; ex illis enim vis universa, atque efficientia illius sacerdotalis benedictionis apta dependet. Sed jam à proposito aberrare videmur. Ego verò ideò hæc declinavi, quia eò impietatis, aut veritatis insanie, multos jam ferri, stultarum opinationum libidine, animadverti, ut statuerem nihil eos pudeat, scelus esse, si quis aut sibi

ipse, aut alteri, per Dei nomen, bene prece-
tur. Id quod, ab omni memoria, viros pios
facilitasse, proditum sacris etiam literis est.
Benedixit ergo imperator Calebo, quia ei con-
cessit, quæ ambiebat, nisi si quis existimare
malit, solemnem hic ritum quempiam signifi-
cari, quo illi Hebronem hæreditario jure addi-
xerit, tradiderique, qualem ritum forenses
nunc investituram vocant. Et hæc spectare
accuratam illam nominum et cognominum
repetitionem. Dicitur autem Hebron non ca-
modò pars montis, in quâ exstabat Cariathar-
be, sed universa illa vicinia. Nam et Dabir cum
Hebrone data censetur, ut mox audiemus.

VERS. 15. — NOMEN AUTEM HEBRONIS OLIM
FUERAT CARIATHARBE, etc. Hebronis nomen
acceptum refert divus Hieronymus Hebronem filio
Calebi, cujus mentio est in Paralipomenis.
Quod quam sit firmum equidem nescio. Nam
sanè illa verba, quibus Calebi iste filius appel-
latur *Pater Hebronis*, non satis magno sunt
argumento ei rei. Nam Machir quoque dictus
est *Pater Galaad*, non quia Galaaditidi nomen
suum imposuit, sed quia illic imperavit. Verum-
tamen cum tam nulli in locis illud, Cariathar-
be, pro vetusto nomine jactetur, bona con-
jectura est, alterum hoc, Hebronis, recens
esse. Id autem si est à Calebi filio profectum,
planè efficitur, Mosis quinque libros, ut certè
nunc habentur, non esse ab ipso conscriptos.
De quâ re alibi disputavimus. Sed Cariathar-
be, si latine dicitur, est civitas, aut urbs, Arabe.
Cur autem vir iste Arba inter *Enacinos* mag-
nus fuisse scribatur, an quia corporis mole in
illo gigantum genere excelluerit, an verò,
quia penès eum fuerit apud eam gentem prin-
cipatus, non satis explicata res est. Audiemus
quidem eum alibi nominari, *Patrem Enac*;
verùm hoc æquè de imperio, atque de generis
origine accipi posse, modò dicebam. Et, ut
superius quoque est à nobis expositum, viden-
tur *Enacini*, à quodam viro nomine *Enac*
potius prognati, quam ab Arba. Nam quòd
quidam *Enac*, Arba vocatum dicunt, quia
quartus cum tribus filiis, Achiman, Sesai, et
Tholmai dominatum Hebrone habuerit, pueri-
lis mihi conjectura videtur. Rursus neque illud
expeditum est, an Arba hanc urbem primus
condiderit, quod sanè fieri non potest ut verum
sit, si fuit illorum gigantum pater, qui Josue
principatu vivebant (sed hoc suo loco videbi-
mus), an verò idcirco sit illius appellata urbs,
quia eam diù suo dominatu tenuit, quod mihi
videtur credibilis. Nam et R. Salomon illam à

Cham Noe filio exædificatam esse putat. Sed
ista subtilis atque accuratius persequi curiosi-
tas fuerit, cum sint per se obscurissima, et
propter maximam vetustatem prorsus inexpli-
cabilia. Quare his omissis, exponam paucis
quæ de hoc nomine, *Cariatharba*, in antiquis
Hebræorum commentariis, quæ illi nominant,
Bereschil Rabba, legi. Scriptum enim illic est,
ideò ab *Arba*, hoc est, quatuor, nomen isti
urbi esse, quia prisce seculis quatuor illic
viri pii habitaverint, Aner, Eschol, Mamre,
et Abraham, iidemque illic sint circumcisi.
Quatuor item matronæ celeberrimæ fame se-
pultæ, Eva, Sara, Rebecca, Lia. Et quatuor
Patriarchæ quoque, Adam, Abraham, Isaac,
Jacob; ad hæc, quia Abraham inde quatuor
reges insecutus perusserit. Sed piget referre
cætera. Sunt enim nimis multa, et parùm
firma. Quamvis non ignorem etiam divum He-
ronymum in eâ fuisse sententiâ, ut putaret,
primum humani generis parentem Adamum
illic esse humatum. Quin presentem locum
sciens, ut videtur, in aliam sententiam est
interpretatus, quàm hebræa verba præ se fe-
runt, si modò ipse est latinæ tralationis auctor,
ut illam suam opinionem de Adami sepulcro
affirmaret. Sed quod ille de Adamo sentire
videtur, id in vetustis commentariis, quæ in
Cantica Salomonis scripta exstant, de Abra-
hamo explanatur à Judæis, qui ut ex homine
isto magno, Abrahamum efficiant, tam multos
asserunt illic nugas, ut datâ operâ ridiculi esse
voluisse videri possint. Illud tamen unum relatu
non est indignum, quod aiunt, Abrahamum
sub mediam conditi orbis ætatem, in hoc mor-
taliu[m] theatrum à Deo esse productum, ut
suâ ipse virtute, et quæ ante fuissent, et quæ
post ventura essent secula veluti fulciret. Co-
lumnæ enim non in angulo quopiam domus,
sed in ipso collocari meditullio, quæ ædificium
sustineat. Certè suavissima illa placatoris Dei
vox, quæ spem salutis humano generi ostendit,
inde ab offenso per peccatum Numine, ab Abra-
hamo primùm clarior est audita atque aperitur.
Sed hoc hactenus, non est enim presentis loci.

Extrema hujus capituli pars: *Terra quiesce-
bat à bello*, explicata est à nobis in fine capituli
undecimi. Ideò autem hoc loco repetita est,
quia cum faciendæ divisionis narratio adhuc
per alias atque alias digressiones dilata sit,
nunc verò tandem ad eam tractandam acceda-
tur, monendum iterum fuit, nullos hoc tem-
pore usquam hostes fuisse reliquos, qui distri-
butionem belle impedirent.

CAPUT XV.

1. Igitur sors filiorum Judæ per cog-
nationes suas ista fuit: A termino Edom,
desertum Sin contra meridiem, et usque
ad extremam partem australis plagæ.

2. Initium ejus à summitate maris Sal-
sissimi, et à linguâ ejus quæ respicit me-
ridiem.

3. Egrediturque contra ascensum Scor-
pionis, et pertransit in Sina; ascendit-
que in Cadesbarne, et pervenit in Esron,
ascendens ad Addar et circuiens Car-
caa,

4. Atque inde pertransiens in Asemo-
na et perveniens ad torrentem Egypti:
eruntque termini ejus mare magnum.
Hic erit finis meridiane plagæ.

5. Ab oriente verò erit initium, mare
Salsissimum usque ad extrema Jordanis;
et ea quæ respiciunt ad aquilonem, à
linguâ maris usque ad eundem Jordanis
fluvium.

6. Ascenditque terminus in Beth-hagla,
et transit ab aquilone in Beth-araba,
ascendens ad Lapidem Boen, filii Ruben,

7. Et tendens usque ad terminos De-
bera de valle Achor, contra aquilonem;
respicie[n]s Galgala, quæ est ex adverso
ascensionis Adommim, ab australi parte
torrentis: transitque aquas quæ vocan-
tur Fons Solis; et erunt exitus ejus ad
fontem Rogel;

8. Ascenditque per convallem filii En-
nom ex latere Jebusæi ad meridiem, hæc
est Jerusalem; et inde se erigens ad ver-
tice[m] montis, qui est contra Geennom ad
occidentem in summitate vallis Raphaim
contra aquilonem.

9. Pertransitque à vertice montis us-
que ad fontem aquæ Nephthoa, et per-
venit usque ad vicos montis Ephron;
inclinaturque in Baala, quæ est Caria-
thiarim, id est, urbs Sylvarum;

10. Et circuit de Baala contra occi-
dentem usque ad montem Seir, transit-

CHAPITRE XV.

1. Voici le partage échu par le sort aux en-
fants de Juda selon leurs familles: Les limites
de leur pays sont depuis la frontière de l'Idu-
mée, en passant par le désert de Sin, vers le
midi, et s'avancant de l'orient à l'occident, jus-
qu'à l'extrémité de la contrée méridionale de
la terre de Chanaan.

2. Ce pays commence à la pointe de la mer
Salée, et à cette langue de mer qui regarde le
midi.

3. Il s'étend vers la montée du Scorpion,
et passe jusqu'à Sina. Il monte vers Cades-
Barné, vient jusqu'à Esron, monte vers Addar,
et tourne vers Carcaa;

4. Et passant de là jusqu'à Asemona, il ar-
rive jusqu'à un torrent d'Égypte, qui est le bras
le plus oriental du Nil, et se termine à la mer
Méditerranée, appelée la grande mer. Ce sont
là ses limites du côté du midi.

5. Du côté de l'orient, la tribu de Juda com-
mence à la mer Salée, et se continue tout
le long de cette mer jusqu'à l'extrémité où
elle reçoit le fleuve du Jourdain; et ainsi ses
limites orientales sont depuis cette langue de
mer qui s'étend vers le midi, en remontant vers
l'aquilon, jusqu'à l'endroit où ce même fleuve
du Jourdain entre dans la mer.

6. Sa frontière, du côté du nord, monte à
Beth-hagla, passe de l'aquilon à Beth-araba,
monte à la Pierre de Boën, fils de Ruben.

7. Et s'étend jusqu'à Débéra de la vallée d'A-
chor, vers le septentrion; elle regarde Gal-
gala, qui est vis-à-vis de la montée d'Adommim,
au côté du torrent qui regarde le midi; elle
passe les eaux qui s'appellent la Fontaine-du-
Soleil, et vient se terminer à la fontaine de
Rogel.

8. Elle monte par la vallée du fils d'Ennom,
au côté méridional du pays des Jebuséens, où
est la ville de Jérusalem; et de là montant
jusqu'au haut de la montagne de Moria, qui est
vis-à-vis de Géennom, à l'occident de Jérusalem,
et qui touche à l'extrémité de la vallée des
Géants, vers l'aquilon.

9. Elle passe depuis le haut de la montagne
jusqu'à la fontaine de Nephthoa, et s'étend
jusqu'aux villages du mont Ephron. Elle baisse
ensuite vers Baala, qui est Cariathiarim, c'est-
à-dire, la Ville-des-Forêts.

10. Et de Baala elle tourne vers l'occident,
jusqu'à la montagne de Seir, passe au côté du